

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

Проректор з науково-педагогічної роботи

Залорощенко О. В.

20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Географія України та методика її навчання та викладання

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

2020 р.

Розробники: (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Буяновський Андрій Олександрович - кандидат географічних наук, завідувач кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Тортік Микола Йосипович – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № 01 від “31” серпня 2020 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Буяновський А.О.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від “23” 09 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Сич В.А.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Географія України та методика її навчання та викладання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) спеціальності 014.07 Середня освіта (географія).

(назва рівня вищої освіти)

(код і назва спеціальності)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є природні умови та природні ресурси території України, обґрунтування конструктивно-географічних засад раціонального регіонального природокористування, методи і методики викладення дисципліни в ЗЗСО.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

У системі підготовки студента за указаною ОПП навчальна дисципліна є обов'язковою і пов'язана з наступними дисциплінами «Основи фізичної географії», «Основи суспільної географії», «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів», «Біогеографія з основами екології», «Картографія», «Метеорологія і кліматологія», «Геоморфологія», «Ландшафтознавство», «Загальна гідрологія», «Фізична географія материків і океанів», «Регіональна економічна і соціальна географія» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні відомості про територію України та її географічне положення. Природно-географічні умови і природні ресурси України;
2. Природні комплекси, фізико-географічне районування території, суспільно-економічне положення та зв'язки України і своєї області;
3. Методика навчання та викладання географії України.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу - навести характеристику природних умов і ресурсів України, ландшафтів та фізико-географічного районування її території, регіональних ландшафтно-географічних структур території держави і своєї області, аналіз геоекологічної ситуації в Україні й області, суспільно-економічних зв'язків та стану господарства країни та регіонів, стану з охороною й покращенням навколишнього природного середовища та обґрунтувати конструктивно-географічні засади раціонального регіонального природокористування; опанувати методику викладення дисципліни в ЗЗСО.

Завдання – проаналізувати компонентну структуру навколишнього природного середовища України й своєї області, регіональних ландшафтів і ландшафтно-географічних структур територій, нинішню геоекологічну ситуацію, стану господарства країни та регіонів, суспільно-економічні зв'язки. На підставі результатів аналізу обґрунтувати конструктивно-географічні засади раціонального регіонального природокористування, охорони й покращення стану навколишнього середовища в нашій державі та

області. Освоїти методику викладення дисципліни в ЗЗСО з метою якісного представлення навчального матеріалу з дисципліни учням.

.Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ЗК1 - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності.

ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК1 - Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства

ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів

ФК3 - Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному)

ФК 10 - Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах

ФК11 - Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК16 - здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України.

Програмними результатами вивчення дисципліни є:

ПРН2 - знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях;

ПРН3 - усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності

ПРН4 - знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства

ПРН5 – знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо

ПРН7 - розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

ПРН9 - знає та розуміє роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, особливості геопросторової організації природи, населення та господарства України

ПРН10 - знає сучасні теоретичні та прикладні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі

ПРН11 - вміє встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях

ПРН12 - застосовує набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту

ПРН18 - формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій

ПРН23 - вибирає і застосовує основні методики та інструменти, які є типовими для різних галузей географії, виконує стандартні виміри і спостереження основних параметрів географічного середовища, необхідні для формування предметних компетентностей з географії в середніх загальноосвітніх школах

ПРН24 - аналізує державний стандарт основної (базової) середньої школи і навчальні програми з географії та природознавства для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності учнів;

ПРН25 - володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови, однією з іноземних мов в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; здатний удосконалювати й підвищувати власний професійний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті

ПРН26 - розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва

ПРН27 - формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу

ПРН30 - здатний відповідально управляти процесом формування готовності учнів до самостійного осмисленого прийняття рішень, подолання труднощів, прояву поваги до інтелектуальної праці та її результатів

ПРН31 - забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- компоненти природно-географічного середовища, природно- й мінерально-сировинні ресурси України та їхню характеристику, ландшафтно-географічні структури території держави та своєї області, стан геоecологічної ситуації та конструктивно-географічні засади раціонального регіонального природокористування, охорони природи й покращення стану навколишнього середовища;
- сучасні тенденції зміни клімату, водозабезпеченості території України та її регіонів, якості поверхневих і підгрунтових вод, зміни стану ґрунтово-земельних ресурсів та геоecологічної ситуації загалом в межах України та своєї області;
- загальний стан природоохоронної справи та основні об'єкти природно-заповідного фонду України і своєї області;
- потенційно небезпечні природні і господарсько-виробничі процеси та явища, які можуть створювати загрозу погіршення природоохоронно-ecологічного стану довкілля;
- володіти необхідними знаннями щодо систематизації матеріалів досліджень і робіт та представлення їх у звітах, доповідях чи матеріалах для публікації;
- про суспільно-ecономічні зв'язки та стан господарства країни та регіонів, їх вплив на навколишнє природне середовище та обґрунтування конструктивно-географічних засад раціонального природокористування;
- методику викладення дисципліни в ЗЗСО.

вміти:

- використовувати отримані знання з фізичної географії України для характеристики компонентів навколишнього природного середовища території держави чи окремого її регіону та своєї області, оцінки її стану та природно-ресурсного потенціалу, аналізу геоecологічної ситуації в регіонах України і своєї області, обґрунтування заходів з оптимізації природокористування та охорони довкілля;

- показати на карті природно- і господарсько-географічні території й об'єкти та навести їх загальну природно-географічну характеристику й оцінку геоекологічному стану;
- з'ясувати тенденції сучасних змін клімату за результатами довготривалих спостережень;
- діагностувати потенційно небезпечні процеси і явища, які можуть погіршити природоохоронно-екологічний стан довкілля, й обґрунтувати систему заходів з попередження такого погіршення;
- показати на карті й навести загальну характеристику найважливіших об'єктів і територій природно-заповідного фонду України та своєї області;
- провести аналіз й оцінку матеріалів природно-географічних й геоекологічних досліджень та навести їх у звіті чи інформаційній записці, науковій доповіді чи статті для публікації;
- встановлювати суспільно-економічні зв'язки, їх вплив на навколишнє природне середовище, обґрунтовувати конструктивно-географічні засади раціонального природокористування;
- використовувати методику викладення дисципліни в ЗЗСО з метою якісного представлення навчального матеріалу учням.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин, що становить 3,5 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні відомості про територію України та її географічне положення. Природно-географічні умови і природні ресурси України

Тема 1. Вступ. Загальні відомості про територію України, її кордони та географічне положення

Тема 2. Загальні відомості з історії формування території України, дослідження й освоєння її природно-географічних умов і природних ресурсів

Тема 3. Геолого-геоморфологічна будова території України. Геологічна історія формування. Тектонічна будова

Тема 4. Мінерально-сировинні ресурси України: географія, характеристика і господарська оцінка родовищ

Тема 5. Кліматичні умови і кліматичні ресурси України

Тема 6. Моря і внутрішні води України та їх ресурси

Тема 7. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ України

Змістовий модуль 2. Природні комплекси, фізико-географічне районування території, суспільно-економічне положення та зв'язки України і своєї області

Тема 8. Ландшафти території України, їх типологія і класифікація

Тема 9. Фізико-географічне районування території України

Тема 10. Природно-господарська характеристика регіональних ландшафтно-географічних структур території України

10.1. Рівнинні ландшафтно-географічні структури

10.2. Гірські ландшафтно-географічні структури

Тема 11. Геоекологічна ситуація в Україні. Конструктивно-географічні засади раціоналізації природокористування, збереження й покращення стану навколишнього природного середовища

Тема 12. Геоекономічні ресурси, стан суспільно-економічних зв'язків та економіки України та регіонів

Тема 13. Природні умови і ресурси Одеської області, гео економічна та гео екологічна ситуація на її території

Змістовий модуль 3. Методика навчання та викладання географії України

Тема 14. Методика навчання та викладання тем природничої географії України

Тема 15. Методика навчання та викладання тем суспільної географії України

3. Рекомендована література

Основна

1. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник.– К.:Знання, 2003.–479с.
2. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник.–3–те вид.–К.:Знання, 2006.–511с.
3. Заставний Ф.Д. Фізична географія України. – Львів: Світ, 1996.–231с.
4. Природа Одесской области. Ресурсы, их рациональное использование и охрана/ Под ред. Г.И. Швевса, Ю.А. Амброз.–Киев-Одесса: Вища школа, 1979.–144с.
5. Національний атлас України. – К.:ДНВП «Картографія», 2009. -440с.
6. Атлас вчителя/ В.В.Молочко, Ж.Є.Бонк, І.Л.Дрогушевська та ін.-К.:ДНВП «Картографія», 2010.-328с.
7. Комплексний атлас України. К.:ДНВП Картографія, 2005. -112с.

Додаткова

1. Географічна енциклопедія України. – Т.1-3 – К.: УРЕ, 1989, 1990, 1993.
2. Геоморфология Украинской ССР. –К.: Вища школа, 1990. -288с.
3. Грунти України: Підручник / В.І.Купчик, В.В.Іваніна, Г.І.Нестеров, О.Л.Тонха, М...Лі, Г.Метьоз; За ред. проф. В.І.Купчика. – К.: Вища освіта, 2010.-414с.
4. Клімат України/ За ред. В.М. Ліпінського, В.А. Дякуча, В.М. Бабіченко.- К.: Вид-во Раєвського, 2003. -343с.

5. Природа Украинской ССР. Геология и полезные ископаемые. – К.: Наукова думка, 1990. – 220с.
6. Природа Украинской ССР. Климат / К.Т. Логвинов, М.И. Щербань – К.: Наукова думка, 1984. – 227с.
7. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / А.М. Маринич, В.М. Пащенко, П.Г. Шищенко – К.: Наукова думка, 1985. – 218с.
8. Природа Украинской ССР. Моря и внутренние воды / В.Н. Грезов и др. – К.: Наукова думка, 1987. – 224с.
9. Природа Украинской ССР. Почвы. / Н.Б. Вернандер, И.Н. Гоголев, Д.І. Ковалишин и др. – К.: Наукова думка, 1986. – 217с.
10. Руденко В.П., Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України/В.П.Руденко, В.Я.Вацеба, Т.В.Соловей. – Чернівці: Рута, 2001. – 268с.
11. Бондаренко Г.О. Поняття і терміни з фізичної географії: Словник-довідник/ Г.О.Бондаренко, А.О. Корнус. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007.–127с.
12. Водно-болотні угіддя України. Довідник / Під. ред. Г.Б. Марушевського, І.С. Жарук – К.: Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл, 2006. – 312с.
13. Екомережа степової зони України: принципи створення, структура, елементи / Ред. д-р біол.наук, проф. Дубина Д.В., д-р біол.наук, проф. Мовчан Я.І. – К.: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, 2013. — 409 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Національні доповіді про стан навколишнього природного середовища. Міністерство екології та природних ресурсів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/dopovidi>
2. Державна служба геології та надр України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geo.gov.ua/>
3. Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Міністерство екології та природних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>
5. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.onu.edu.ua/>
6. Одеська державна наукова бібліотека імені М. Горького. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ognb.odessa.ua/>
7. Національний атлас України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wbc.org.ua/atlas/>
8. Пізнавальний сайт «Географія». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geoknigi.com/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен.

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний і підсумковий контроль знань студентів, оцінювання виконання ними практичних робіт і завдань.

Примітки:

1. Програма навчальної дисципліни розробляється вищим навчальним закладом. Програма навчальної дисципліни визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь.

2. Програма навчальної дисципліни розробляється на основі освітньо-професійної/освітньо-наукової програми.

3. Форма призначена для складання робочої програми навчальної дисципліни.

4. Вищими навчальними закладами можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Програми навчальної дисципліни» залежно від специфіки та профілю вищого навчального закладу.

5. Формат бланка – А4 (210×297 мм).